

ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКИ ЗБОРНИК

Књига XVIII

У част 20. година
Етно-културолошке радионице

WORKSHOP FOR ETHNOLOGICAL AND CULTURAL STUDIES – SVRLJIG

Book XVIII

ETHNO-CULTURAL ANNALS

for the study of the culture of eastern Serbia
and the neighbouring regions

Editor-in-Chief

Sreten Petrović

Editor

Nedeljko Bogdanović

Editorial Staff

Petar Vlahović, Mihaj N. Radan, Dragan Žunić,
Stanka Janeva, Ivica Todorović, Rade Milojković,
Irena Ljubomirović, Vojislav Filipović, Zoran Vučić

Editorial Secretary

Slaviša Milivojević

Svrljig
2014

ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКА РАДИОНИЦА – СВРЉИГ

књига XVIII

ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКИ ЗБОРНИК

за проучавање културе источне Србије
и суседних области

Главни и одговорни уредник

Сретен Петровић

Уредник

Недељко Богдановић

Редакција

Петар Влаховић, Михај Н. Радан, Драган Жунић,
Станка Јанева, Ивица Тодоровић, Раде Милојковић,
Ирена Љубомировић, Војислав Филиповић, Зоран Вучић

Секретар редакције

Славиша Миливојевић

Сврљиг
2014

Издавач:

ЕТНО-КУЛТУРОЛОШКА РАДИОНИЦА – СВРЉИГ

Боре Прице 2, Сврљиг, тел. 018/ 821–059

www.kcsvrljig.rs

За издавача:

Раде Милојковић

Рецензенти:

Сретен Петровић

Недељко Богдановић

Војислав Филиповић

Ивица Тодоровић

Лектор

Недељко Богдановић

Превод резимеа на енглески:

Марина Цветковић

Класификација

Татјана Филиповић – Радулашки

Припрема и штампа

Чигоја штампа, Београд

Тираж

300

Штампано 2014

Етно-културолошки ЗБОРНИК, књ. XVIII, Сврљиг 2014

ДУХОВНА И МАТЕРИЈАЛНА КУЛТУРА СТАНОВНИШТВА
ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ И СУСЕДНИХ ОБЛАСТИ

У овом броју Зборника доносимо прилоге
етнолошких, археолошких, културолошких
и филолошких истраживања културе
источне Србије и суседних области

Председник Савета Етно-културолошке радионице
мр Раде Милојковић

Председник Управног одбора Етно-културолошке радионице
проф. др Сретен Петровић

Савет редакције зборника

др Радост Иванова (Софија)
др Танас Вражиновски (Скопје), др Драган Жунџић (Ниш)
др Сретен Петровић (Београд), др Недељко Богдановић (Ниш)
др Анна Плотникова (Москва), др Бранимир Ђорђевић (Ниш)
др Весна Марјановић (Београд), мр Раде Милојковић (Сврљиг)
др Милена Беновска-Џековић (Софија), др Владимир П. Петровић (Београд)
др Оливера Васић (Београд), Дејан Крстић (Зајечар)

Садржај

Предговор	11
-----------------	----

I

ИСТРАЖИВАЊА СЛОВЕНСКИХ КУЛТУРА

Анна А. Плотникова

КАРПАТЫ И БАЛКАНЫ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ XXI ВЕКА	15
---	----

Милина Ивановић-Баришић

БИЉНИ СВЕТ У ГОДИШЊИМ ОБИЧАЈИМА У СВРЉИШКОМ КРАЈУ	25
---	----

Оксана Шалак

ФОЛКЛОР ПОДОЛИИ (УКРАИНА) В ЗАПИСЯХ МАРКО ВОВЧОК И ОПАНАСА МАРКОВИЧА: НОВАТОРСТВО МЕТОДИКИ СОБИРАТЕЛЬСКОЙ ПРАКТИКИ	37
--	----

Борђина Трубарац Матић, Ивица Тодоровић

РИБА У СРПСКОЈ НАРОДНОЈ ТРАДИЦИЈИ У КОНТЕКСТУ ДРЕВНИХ ПРЕДСТАВА И СТАРОЦИВИЛИЗАЦИЈСКИХ РЕЛИГИЈСКИХ ПРАКСИ .	43
--	----

Ирина Коваль-Фучило

ПОВТОР КАК КОМПОЗИЦИОННИЙ ПРИЕМ ОРГАНИЗАЦИИ ТЕКСТА УКРАИНСКИХ ПРИЧИТАНИЙ	59
---	----

II

АРХЕОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Александар Булатовић, Војислав Филиповић, Владимир П. Петровић

ПОЗНОНЕОЛИТСКИ ОБЈЕКАТ СА ЛОКАЛИТЕТА <i>TIMACUM MAIUS</i> КОД СВРЉИГА, ИСКОПАВАЊА 2009. И 2013. ГОДИНЕ	69
---	----

Иван Бугарски

УЗЕНГИЈА ИЗ СВРЉИГ-ГРАДА И ОСВРТ НА НАЛАЗЕ РАНОСРЕДЊОВЕКОВНЕ КОЊАНИЧКЕ ОПРЕМЕ ИЗ ГОРЊИХ ЛЕВИЋА	75
---	----

Селена Витезовић

ПОЗНОНЕОЛИТСКИ КОШТАНИ ПРЕДМЕТИ СА ЛОКАЛИТЕТА ТИМАКУМ МАЈУС – НИШЕВАЦ	83
--	----

Јосип Шарпић

АРТЕФАКТИ ОД ОКРЕСАНОГ КАМЕНА СА ЛОКАЛИТЕТА <i>TIMACUM</i> <i>MAIUS</i> – НИШЕВАЦ	91
--	----

Драгана Грбић

ЕПИГРАФСКЕ ВЕСТИ ИЗ ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ	97
--	----

III

ТЕОРИЈСКЕ И МЕТОДОЛОШКЕ НЕДОУМИЦЕ

у истраживању и тумачењу народне културе

Сретен Петровић

РИТУАЛИ, ОБИЧАЈИ И РЕЛИГИЈА	103
-----------------------------------	-----

Недељко Богдановић

ЈЕДАН (НЕ)МОГУЋ ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК	117
---	-----

ХРОНИКА

Осврти и прикази

<i>Алексиначко Поморавље, Бања, Голак. Насеља, порекло становништва, обичаји. Едиција Корени. Репринт издање. ЈП Службени гласник и САНУ, књ. 24, Београд, 2013. (Сретен Петровић).</i>	127
Видоје Цветановић, <i>Речник заплањског говора</i> , Народна библиотека „Бранко Миљковић“ Гацин Хан 2013. (Јордана Марковић).	128
Голуб Јашовић, <i>Тамнич на Тимоку – лексика и ономастика</i> , Косовска Митровица – Крагујевац – Београд 2012. (Драган Лилић)	130
Група аутора: <i>Белопоточки зборник</i> , Народни музеј, Књажевац 2013. (Ана Савић Грујић)	132

Пограничје у социолошком кључу

О студијама насталим на основу пројекта <i>Одрживост идентитета Срба и националних мањина у пограничним областима источне и југоисточне Србије</i> . Пројекат се реализује на Машинском факултету у Нишу под руководством проф. др Драгољуба Б. Ђорђевића. (Недељко Богдановић).	134
--	-----

Скуп археолога у Сврљигу 5. октобра 2013.

Реч на отварању (Сретен Петровић)	139
-----------------------------------	-----

Одлуке Етно-културолошке Радионице	141
------------------------------------	-----

Нови сарадници зборника	141
-------------------------	-----

In memoriam: Антић Александар – Лека (Редакција Зборника)	143
---	-----

Спонзори	145
----------	-----

значајна за нашу науку о српском језику. Подаци из ње указују на шири спектар утицаја говора (српских дијалекатских влахороманских говора) те може бити од користи при изучавању језичке интерференције, нарочито у прекрајању морфолошких образаца, структуре позајмљеница, развоју полисемије – чиме су говори источне Србије, па и Тамнича, значајно обележени. Поред изузетне занимљивости за ареалну лингвистику, књига доноси многе податке о говору српске штокавске периферије у привирању. Значајна је и за аутора, јер је још један рад у низу његових радова који захватају проблематику имена и именовања. И посебно за Тамнич и Тамничане јер су овом књигом добили трајно сведочанство за будућност о својој прошлости и садашњости и уврстили се у ред оних руралних средина која се могу похвалити да имају своју монографију.

Драган Лилић

Група аутора: *Белопоточки зборник*, Народни музеј,
Књажевац 2013.

На Спасовдан 2013. године научној и читалачкој јавности представљен је први број *Белопоточног зборника*, и то у самом Белом Потоку. Тога дана, ово расељено село са тромеђе сврљишке, књажевачке и сокобањске општине, окупило је толико људи да у селу није било просторије која ће их све примити зарад виђења и представљања *Зборника* (кад већ одавно заборављене литије нису могле оживети!). Није чест случај да један зборник завичајног карактера, какав је и овај, изазове оволику пажњу јавности те је то још један разлог више да овом приликом у неколико реченица проговоримо о њему.

Иницијатор за настајање *Белопоточног зборника* је проф. др Недељко Богдановић, који је у Белом Потоку започео наставничку службу, а својим магистарским радом из 1979. године *Говори Бучума и Белог Потока* (којим почиње његова научна и високонаучна каријера) говор сврљишког краја детаљно представио научној јавности.

Први број *Белопоточног зборника* објављен је и промовисан под покровитељством Завичајног музеја из Књажевца. Будући да је реч о завичајној публикацији, *Зборник*, који је пред читаоцима, уједно представља дуг завичају и успомену на место где су аутори текстова живели или одакле потичу. Први број, који је концепцијски окренут старинама, посвећен је једном од најзаслужнијих житеља Белог Потока, пок. професору Томиславу Јанаћковићу, мештанину који је био директор школе, а после њеног гашења оснивач Музејске збирке (данас Завичајног музеја) у Књажевцу.

У уводним напоменама (*Уз ово издање 5–6*) уредништво је изнело основну замисао *Зборника* „оставити неки писани траг о животу људи (сточара и ратара) у селу које је имало своје успоне, свој развој и историју, али које се сада наклонило своме заласку“ и оправдало његово покретање чињеницом да је „судбина Белог По-

тока поучна слика новог времена и демографске слике (нарочито сељачке, горштачке, планинске...) источне Србије“. Зборник доноси и комеморативни текст Владане Стојадиновић и Милене Милошевић Мицић, прочитан поводом смрти Томислава Јанаћковића (7–8), као и основне податке везане за географски положај Белог Потока, становништво, школство, вероисповест... (*Бели Поток* 9–12). Професор Томислав Јанаћковић, коме је ово издање посвећено, аутор је *Хронике Белог Потока*, па је из овог рукописа, за ову прилику, издвојен уводни део (до ослободилачких ратова 1876. године) (13–20). Надаље следе прилози Зорана Аранђеловића (*Сличнице из Белог Потока* 21–35) и Леле Милошевић Радуловић (*Бели Поток између безбрижне прошлости и (не)извесне будућности* 37–50). Професор Недељко Богдановић је на основу сазнања других чланова уредништва обликовао текст *Називи белопоточких фамилија* (51–53), а као самостални напис објавио *Микротопониме Белог Потока* (54–60).

Зборник доноси и записе Владете Р. Кошутића о Белопоточанима Солунцима (*Поводом стогодишњице ослободилачких ратова Србије* 61, *Драгољуб Анђелковић* 61–66, *Видоје Младеновић Брка* 66–68) и казивања *Томаније мудрице сврљешке* (103–106), као и неколико записа које је сачинио професор Недељко Богдановић из разговора са Белопоточанима, обављеним пре више од пола века (*Казивања из насушног живота* 107–109).

У Зборнику се налази и чланак Миле Тасић *Родослов фамилије Иванковци* (76–96).

Значајан простор, с обзиром на обимност Зборника, заузели су уметнички текстови Лилице Минић, Милијана Срејића и Слађане Василијић (69–75), као и неколико записа усменог песништва из Белог Потока (*Свадбене песме из Белог Потока* 98–102) објављени у рубрици *Наши ствараоци*. Зборник је опремљен ликовним прилозима Саше Атанасковића.

Последњи у зборнику, али не мањи по значају, јесте још један текст професора Богдановића *Бели Поток – мој случај* (110–115), где је он емотивно проговорио о Белом Потоку као важној животној дестинацији.

Зборник садржи и *Напомене уредништва* (116), *Теме за Белопоточки зборник II* (117), *Белешке о ауторима* (118) и *Садржај* (120–121).

Невелик по обиму (свега 121 страна), први број *Белопоточног зборника* настао је на основу документарне грађе и личног сећања аутора и као такав допринео да се Бели Поток представи у аутентичном друштвено-историјском културном контексту. Текстови различите садржине омогућили су да се бројне теме везане за Бели Поток расветле са различитих аспеката, али и указали на потребу за даљим и подробнијим истраживањем којим ће и многе друге теме из живота и рада Белопоточана бити обухваћене, а самим тим и слика о Белом Потоку употпуњена.

Уредништво је изложило неколико тема којима се садашњи и будући сарадници позивају на даљу активност са заједничким циљем да се историја Белопоточана не заборави!

Ана Савић Грујић